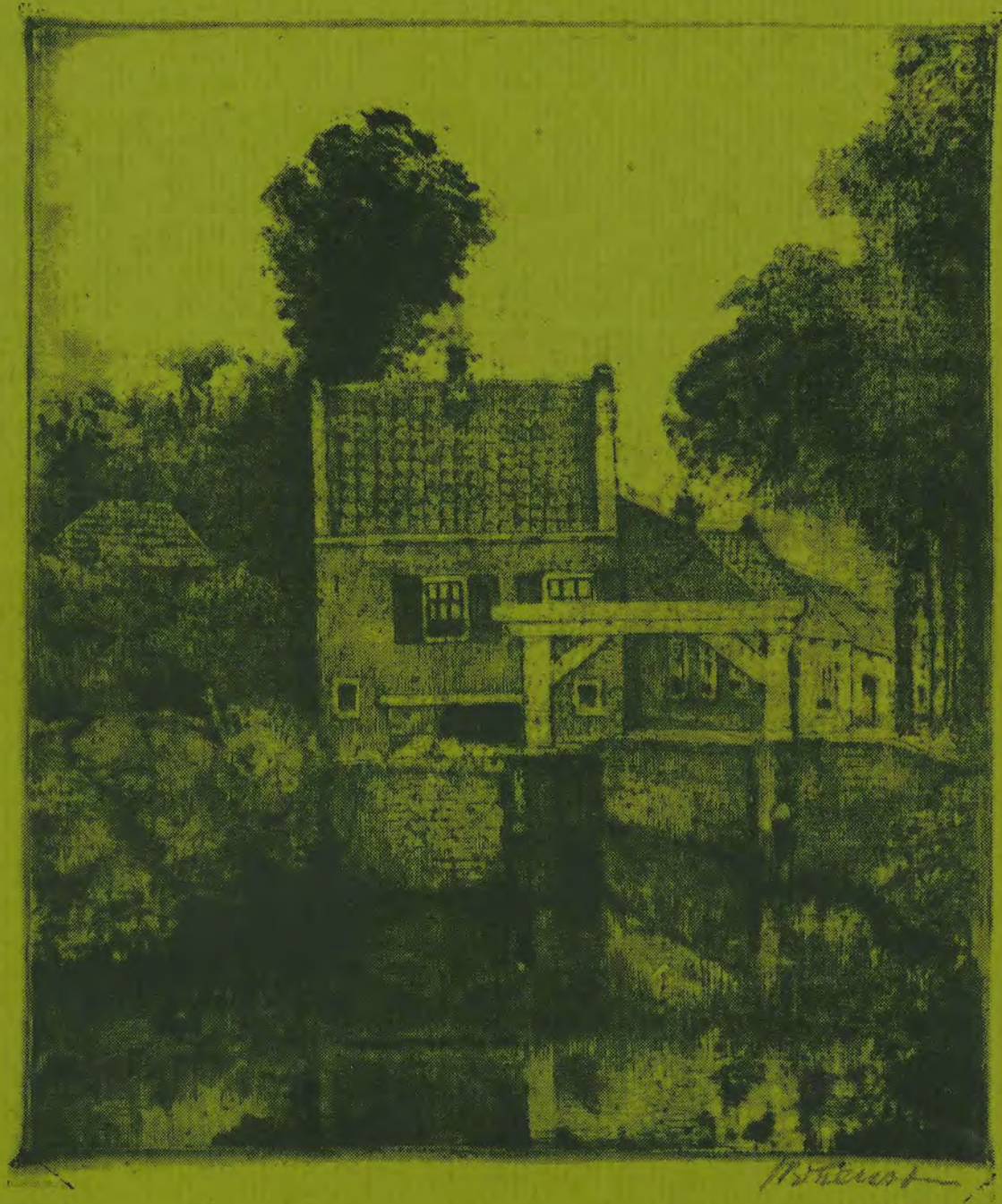
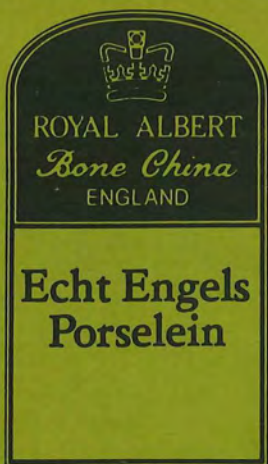

Historische Kring Maarssen

Vraag inlichtingen bij uw
speciaalzaak
LUXE GESCHENKEN
A.v.d.BOSCH OLIJVE
Maarssen
tel.: 61632

radio- en tv - speciaalzaak

B. Huis in 't Veld - Diependaalsedijk 1
Maarssen - Telefoon: 03465 - 62081

SLAGERIJ

Dorresteyn

Voor fijnproevers

Sinds 1882

Nassaustraart 4 - Tel. 61219

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingsregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en omstreken onder nummer V. 476918.

Bestuur: Drs. D. Dekker, voorzitter, J.H. Sagel, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 03465-61457, Mevr. G.N. Willekes-van Putten, penningmeester, giro: 2907376, H. Blaauw, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman, B. de Ruiter, Mevr. S.W. Talen-Stooker, N. van Tricht en A. de Zwart.

Redactie: D. Dekker, W. Smits en J.H. Witte. **Redactieadres:** J.F. Besier, Kemperstraat 2, 3601 WK Maarssen.

Lid van verdienste: Mevr. J.G. Zwijns-Brink (20-02-84).

12e Jaargang no. 4, februari 1986

Verschijnt 4 x per jaar

KRINGNIEUWS

1. Ledenavonden

Zoals reeds in het vorige periodiek werd aangekondigd, zullen er ledenavonden gehouden worden op donderdag 13 maart en 10 april 1986. Beide bijeenkomsten worden belegd in de Open Hof en beginnen 's avonds om 8 uur. Op 13 maart zal Mevrouw Simone Dubois een lezing met dia's verzorgen over Belle van Zuylen en op 10 april laat de heer C.W.P. Bloemendaal ons genieten van zijn dia's van Oud-Zuilen.

2. Excursie kasteel De Haar

Ongetwijfeld velen Uwer zullen al eens een bezoek gebracht hebben aan het prachtige kasteel De Haar in Haarzuilens. Op verzoek van Uw bestuur is de heer W. Hoeben, sinds kort de nieuwe beheerder van het kasteel, bereid gevonden leden van de Historische Kring Maarssen op de zaterdagen **24 en 31 mei** rond te leiden door dit schitterende bouwwerk. Het bijzondere van deze excursie is het feit dat bij hoge uitzondering toestemming verleend is om ook vertrekken in het slot te bezichtigen, die anders absoluut gesloten blijven voor de duizenden bezoekers. Zodoende kunt U als het ware eens een kijkje nemen achter de coulissen van dit sprookjesslot. De entree welke voor dit speciale bezoek wordt gerekend is f 7,00 per persoon. Inschrijven voor deze rondleidingen, met helaas een beperkt aantal deelnemers, kan alleen door voor uiterlijk 9 mei het verschuldigde bedrag over te maken op postgirorekeningnummer 711140, t.n.v. de heer Sagel te Maarssen. Op Uw overschrijvingskaart tevens vermelden welke zaterdag U wilt (kunt) deelnemen, wie de deelnemers zijn en gaarne Uw telefoonnummer. Indien de excursie volgeboekt is als Uw giro ontvangen wordt, krijgt U daarover telefonisch bericht en wordt Uw geld per omgaande teruggestort op Uw rekening. Voor het begin van de rondleiding - tijdsduur ca. 1 uur - verzamelen wij ons om 9.50 uur bij het grote ingangshek van het kasteel.

3. Contributie 1986

Op de jaarvergadering welke op 30 januari j.l. gehouden werd, bleek dat wij het jaar 1985 slechts met een zeer klein nadelig saldo afgesloten hebben. Dit werd behalve door het goede beleid van onze penningmeester, mevr. Willekes-van Putten, ook bereikt door het erg plezierige feit dat een flink aantal leden bereid was iets meer dan de minimum contributie te betalen, waardoor een extra bedrag van f 579,50 binnenkwam. Doordat er bovendien nog wat financiën in reserve zijn, kon besloten worden de contributie opnieuw niet te verhogen. Deze blijft dus gehandhaafd op f 15,00 per jaar voor gewone leden, f 10,00 per jaar voor jeugdleden of een tweede lidmaatschap/abonnement op hetzelfde adres en f 7,50 voor de donateurs. Voor het betalen van Uw contributie of donatie wordt U één dezer dagen een acceptgirokaart toegezonden.

4. Boek I

'De Vechtstreek'. Oude kaarten en de geschiedenis van het landschap, door Dr. Marijke Donkersloot-de Vrij. ISBN 90 6262 222 4. Dit fraai uitgevoerde, gebonden boek van 143 pagina's, verscheen eind 1985 bij uitgeverij Heureka te Weesp. Behalve een deskundig geschreven tekst bevat het boek 45 reproducties van oude kaarten van de Vechtstreek. Voor de leden van de Historische Kring Maarssen is het van belang te weten, dat op veel van deze kaarten het grondgebied van de huidige gemeente Maarssen of delen daarvan voorkomen. De bij sommige van deze kaarten gegeven toelichting is een goede aanvulling op hetgeen over deze kaarten al eerder in dit periodiek of in het boek *'Toestanden en gebeurtenissen uit de geschiedenis van Maarssen'* van onze voorzitter, de heer D. Dekker, werd geschreven. Het enige bezwaar dat men m.i. tegen dit mooie boek van Mevr. Donkersloot zou kunnen hebben, is de tamelijk hoge prijs van f 69,50, waarvoor men het in elke boekhandel kan kopen.

5. Boek II en een museum

Ter kennismaking kregen wij van onze zustervereniging uit Vleuten-De Meern haar Speciale Uitgave No. 2: *'Van Oude-Rijn tot Leidse Rijn'*. Dit is een 75 bladzijden dik, in tijdschriftvorm uitgevoerd, boekwerkje, geschreven door de heer Ir.J.A. Storm van Leeuwen. De schrijver behandelt op een zeer gedegen en uitvoerige wijze de afwatering van de gronden in en rondom Vleuten-De Meern zoals die in de loop der tijden geregeld werd. Voor ons is daarbij extra interessant dat binnen dit kader ook de historie van de waterhuishouding van het westelijk deel van de gemeente Maarssen, met name Maarssenbroek, beschreven is. Het boekje, voorzien van vele aardige foto's en kaartjes, kan voor f 20,00 (excl. porto) besteld worden bij Mevr. P.J. de Rooy-Goes te Vleuten, telefoon: 03407-1483. Ook kan men het aanschaffen in het leuke museum dat deze actieve vereniging ingericht heeft in een oude boerderij aan de Thematerweg 17 te Vleuten. Het museum, waaraan U beslist eens een bezoekje zou moeten brengen, is elke laatste zater- en zondag van de maand van 13 tot 16 uur voor belangstellenden in de streekhistorie geopend.

J.H. Sagel (secretaris)

Nog meer gegevens over Maarssense ingezetenen uit de periode 1655-1680 uit het Resolutieboek van de kerkeraad II

KAATSBAAN

Volgens een kaart van 1660 was wat we nu de Kaatsbaan noemen een onbebouwde verbindingsweg tussen de Diependaalsedijk en de Vechtbrug met één boerderij gelegen ter hoogte van de huidige drogisterij van Reinders. In oude akten heet die verbinding de Wagenweg. In het Resolutieboek (1677 en 1678) lezen we dat de kerkeraad zich ergert over het kaatsen en balslaan op zondag:

mei 1678: *'Is goet gevonden de Heer Maerschalck eens te begroeten (=bezoeken) over de paepsche stoutheden en meteen over het kaatsen en balslaan op Son-daegen en meteen het drincken onder de predikatie (!)oock over de maete der backers in 't backen.'*

De Maerschalck was de ambtenaar die op het

platteland van het Sticht de hoogste rechterlijke bevoegdheid had. In 1698 noemt het Resolutieboek de plaats waar gekaatst wordt, namelijk bij de brug.

Toen de dichter Lucas Rotgans in 1708 zijn beroemd geworden gedicht Boerekermis schreef, zal hij als bewoner van Cromwijck op het Zandpad dan ook zeer waarschijnlijk de oude Wagenweg bedoeld hebben toen hij de Kaatsbaan noemde (zie ook: *Toestanden en Gebeurtenissen uit de geschiedenis van Maars-sen*, Alphen 1984, pag. 29 en 30).

Als omstreeks 1720 aan de noordzijde van de Kaatsbaan, dat is de linkerkant vanaf de Vechtbrug gezien, huizen gebouwd worden, wordt de kaatsbaan met kaatsdak afgebroken.

MARRETJE PIETERS EN DE JOODSE DOKTER

Schreven we eerder dat de kerkeraad in 1655 met een request aan de Staten wist te bereiken, dat de Portugese Joden, die toen pas drie jaar in Maarssen leefden, in hun bewegingsvrijheid sterk werden gehinderd, in 1633 is het leefklimaat voor de laatsten verbeterd. Men had de bekwaamheid van de Portugese arts die in de Breedstraat woonde, onderkend.

In het Resolutieboek schrijft de kerkeraad met grote verontwaardiging over het gedrag van Marretje Pieters, maar het verslag geeft ook de indruk, dat het consulteren van een Portugees-Joodse arts door een lid van de Gereformeerde Gemeente in de ogen van de Raad heel normaal was.

Marretje Pieters, getrouwd met Dirk Roelofsen, wordt verweten dat zij op zeer onwaardige wijze een ongetrouwde man naloopt. Het is gebeurd, dat zij meer dan eens *'seer vroeg in den morgenstondt steelsgewijze'* het huis binnensloop van Sanderus, waar zij, volgens haar verweer, wollen kleren bracht bij diens ongetrouwde zwager Van Schendel. Ook is zij Van Schendel, als deze zo nu en dan naar Amsterdam trok, gevolgd en is het *'waer bevonden dat sij in een herbergh bij malkanderen sijn geweest.'*

De kerkeraad verneemt deze escapades van Vrouw van Es, de hospita van Marretje, die in de Breedstraat woonde naast Raymaker, de wagenmaker. Vrouw van Es weet ook te vertellen, dat Marretje Pieters toen zij zich onwel bevond, door *'den Joodschen doctor is besocht en aangesproken.'* Toen deze geen ziekte kon constateren, zei hij, althans volgens Vrouw van Es: *'dat indien die vrouw haer man thuys waer, hij sou seg sij motte in de kraam.'* Hij zou adlerlaten op de voet en purgeren. Maar Vrouw van Es wist dit te voorkomen, waarop Marretje gezegd had, dat ze in Amsterdam wel een vrouw kende die raad zou weten voor haar ziekte.

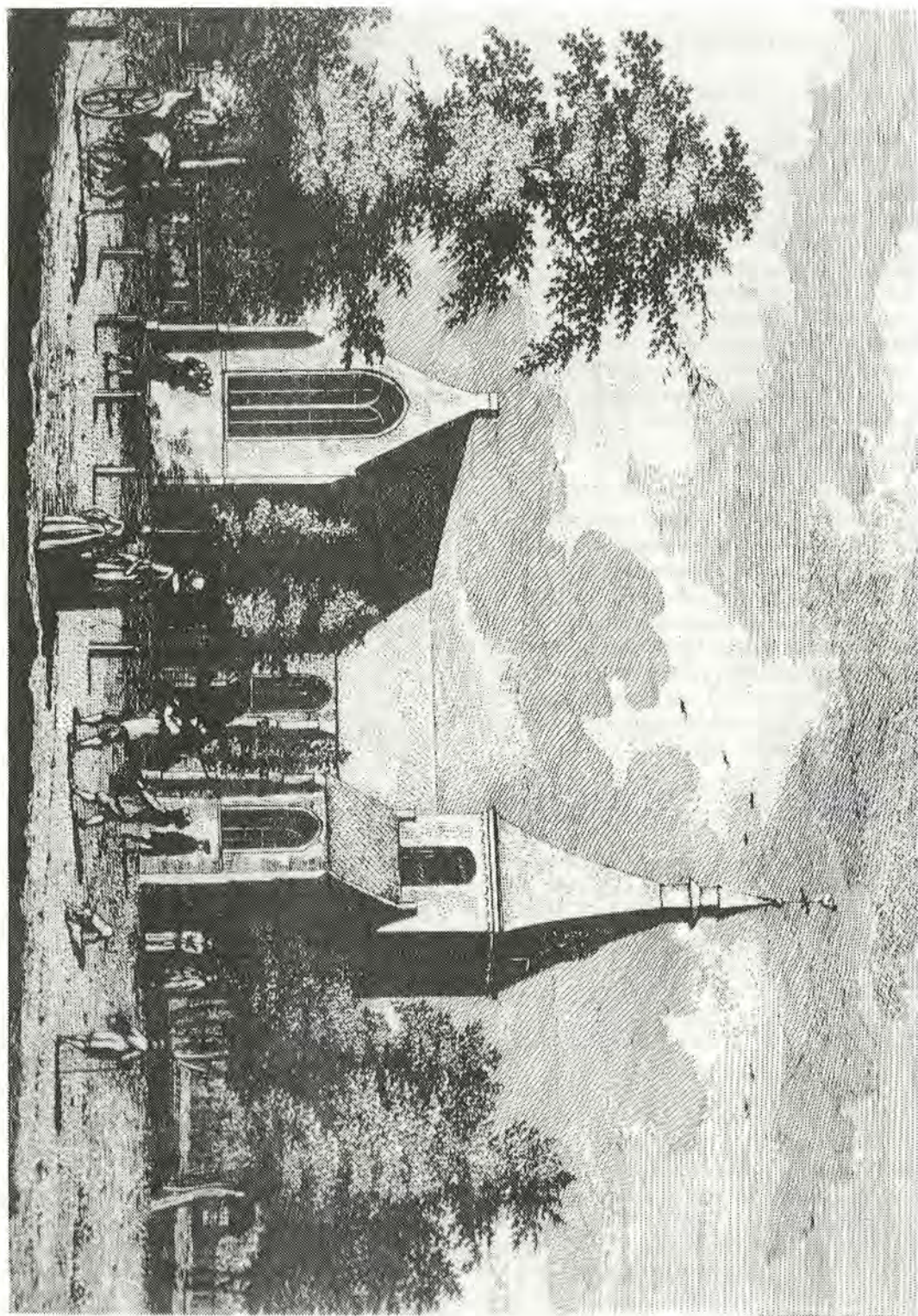
Marretje Pieters, die kerkelijke attestatie had gevraagd voor haar vertrek naar Amsterdam, moet nu voor de kerkeraad verschijnen. Nadat zij eerst onder ede, hoewel dat niet van haar geëist werd, bij herhaling had verklaard niets oneerbaars gedaan te hebben, bekent zij tenslotte dat ze *'uit onkuische geneegentheden en tot*

sulk een eijnde telkens naar Van Schendel was gegaan.' Deze had voorgesteld, dat hij in de plaats van haar echtgenoot, voor de tijd dat deze van huis was, haar man zou willen zijn. Marretje voegde er echter aan toe, dat zij geen *'vleeschelijke gemeenschap met den anderen had gepleegd.'* Hierna bad zij God en de kerkeraad om vergeving. De kerkeraad belooft haar dan te bevorderen dat zij in Amsterdam als lid zal worden aangenomen en tot het Avondmaal toegelaten. Maar ze is nauwelijks in Amsterdam of ze stuurt een brief naar de Maarssense predikant Hondium, waarin ze alles herroept, wat ze eerder met snikken en dure eden had beleden. Bovendien zendt ze een brief waarin de Portugese dokter vermeldt, dat hij Marretje *'in sijn visitatien in een Coorts had bevonden maar geensins de minste teekenen van beswangert te zijn.'*

Overigens was er in Maarssen een chirurgijn-heelmeester werkzaam. Zo sluiten de Diaconen van de kerk in 1680 met de chirurgijn Arent Frexius een akkoord, waarin deze belooft voor de somma van 25 carolusguldens 's jaars de armen van de Diaconie *'in alle voorval van sieckte of accidenten te besorgen.'*

DE WOLVERVERIJ VAN HODSCHEN

Waar de wolververij in Maarssen was en van welke omvang, komen we met het Resolutieboek niet te weten. Wel dat er wollen garens gesponnen werden en dat deze op een ververij werden verwerkt. Deze gegevens vonden we in de notulen van de kerkeraad van 1661-1665, die bijeenkwam om twistende werknemers te horen die elkaar beschuldigden van diefstal en laster. Een van hen zou een pak garens naar Leiden hebben gestuurd om daarvan laken te laten maken. Bij de beschuldigingen over en weer tijdens de zitting komen we te weten dat in de ververij van Hodschen minstens drie man werkzaam waren, te weten de ondermeester Abraham de Clerck en de verwers Willem Orem en Johannes van Aelst. Hoewel de kerkeraad vele zittingen wijdt aan de geschillen, blijven we verstoken van meer aanwijzingen met betrekking tot de wolspinnerij en ververij. Van de eigenaar Theodorus Hodschen zegt het Resolutieboek dat deze in 1679 gekozen wordt als ouderling. In de lijst van

huiseigenaren die in 1681 door het Maarsense Gerecht werd opgesteld, vonden we de naam Hotson met de aanwijzing dat een weduwe met die naam in de naaste omgeving van de kerk woonde, waarschijnlijk naast Hazenburg. Naamsverbasteringen als Hodschen tot Hotson zijn op huisgeldlijsten niet ongewoon. Zou het bedrijf aan de Binnenweg hebben gelegen, waar in de achttiende eeuw tegenover Hazenburg een blekerij was?

JANNETJE CLAES KRIJGT ONTSLAG

Jannetje Claes, dienstmeisje bij bakker Claes Claesen, die bij de brug woonde, had zich volgens de notulen in het Resolutieboek van 1664 ernstig misdragen. Uit de voorzichtige bewoordingen van de notulant moeten we opmaken dat zij aan de vrouw van Claes Claesen had verteld dat er een ongepaste verhouding bestond tussen haar (Jannetje) en de bakker. Hiermede had ze de toch al veel voorkomende ruzies tussen de bakker en zijn vrouw aangewakkerd. Jannetje moest weg. Ze wil naar Rumpst en daar zal men van haar een indemniteitsverklaring verlangen, dat wil zeggen een bewijs dat ze tot een kerkgenootschap behoort, zodat, mocht ze armlastig worden, niet het Gerecht van Rumpst, maar de kerk haar zal onderhouden. Als Jannetje op 10 oktober 1664 voor de kerkeraad verschijnt met het verzoek om zo'n kerkelijke attestatie, wordt ze beschuldigd van laster. Men wil haar wel een behoorlijke attestatie *'vergunnen'*, mits zij in aanwezigheid van de predikant, een ouderling en een diaken, haar meester en vrouw om vergiffenis bidden zal. Als Jannetje al maanden in Rumpst woont, blijkt dat de predikant de bakker opnieuw vele malen moet terechtwijzen omdat Claes Claesen tot zijn oude zonden was vervallen van: absenteren van het Avondmaal, spelen, dobbelen en dronken drinken. Wanneer bekend wordt dat hij zijn vrouw mishandelt - *'stootende en slaende met een tangh, daer (=terwijl) sij opt uijterste swanger was'* - gaan de predikant en twee ouderlingen hem vermanen *'en raadende tot bekeeringh.'* Het resultaat van het bezoek is allesbehalve groot; Claes gedraagt zich *'ongestuygmigh'* en toont geen berouw. Als hij bovendien dreigt, en hij voert dat later ook uit, zijn vrouw van het Avondmaal af te houden, probeert predikant Hondium, nu in

gezelschap van de predikant van Tienhoven, het opnieuw.

We zouden over dit voorval niet zo lang uitweiden, als het Resolutieboek er niet ruim vier bladzijden aan had besteed, o.a. met de vermelding dat men ook de hulp inriep van Gualtherus Nellesteijn en Dominicus Blesius, respectievelijk predikanten van Utrecht en Breukelen. Wanneer deze heren in de kerkeraadsvergadering aanwezig zijn op 4 december 1665, en Claes Claesen niet wil verschijnen, krijgt de koster-schoolmeester de opdracht de bakker te gaan halen. Maar de koster komt terug met de mededeling dat de bakker geen tijd had *'nietteenstaende hij leedigh en bij de brugh staende of wandelende was.'* Grootmoedig besluiten de heren predikanten dan Claes zelf te gaan bezoeken. In gedachten zien wij de heren lopen van de Kerkweg naar de Vechtbrug. Ze hebben succes. Claes belooft beterschap en vraagt zelfs of de predikanten de Kerkeraad willen verzoeken *'hem 1/4 jaars vrijelijck geliefden te proberen.'*

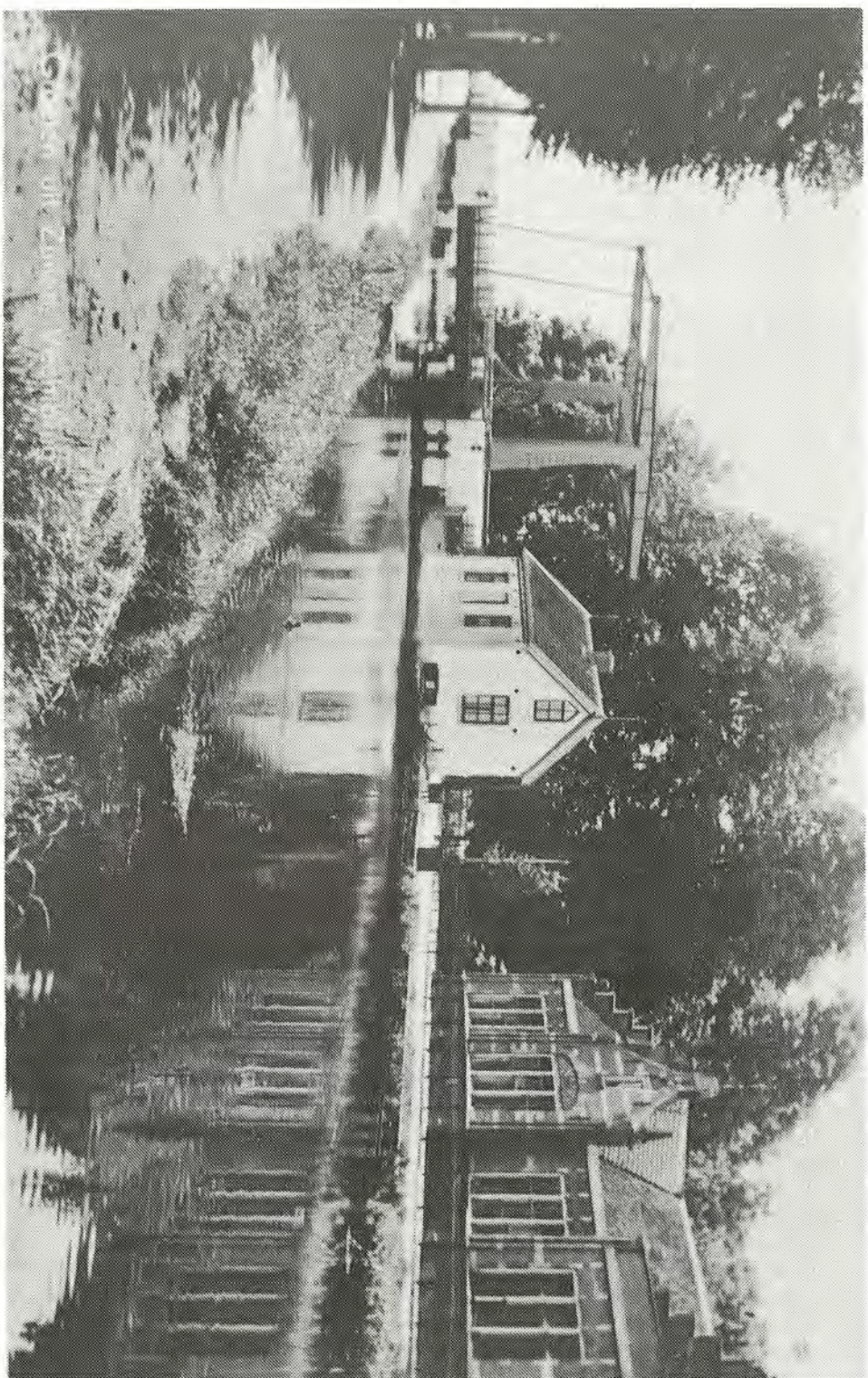
DE VERHOUDING TOT DE MAARSENSE BEWONERS DIE GEEN LID WAREN VAN DE CHRISTELIJKE GHEMEINTE

Op 30 juli 1657 besluit de kerkeraad een request aan de Staten van Utrecht te zenden met het verzoek de processie of ommegang, waaraan een groot deel van de Maarssense bevolking zou deelnemen, te verbieden. De kerkeraad spreekt van het eerste (?) Bacchusfeest alhier, genaamd processie en voert als argumenten aan: 1) *op het misbruyck van de Rustdagh doort openbaer koopen en verkoopen dat in de Craemen wordt gepleeght;* 2) *op de danscameren en* 3) *op vechterije.'*

Drie jaar eerder hadden de Staten de Maarsense ommegang verboden. Of dit nieuwe verzoek werd gehonoreerd, vermeldt het Resolutieboek niet.

De werfkracht van de Reformatie was na 1630 geleidelijk minder geworden. Op 26 december 1659 verschijnt, op verzoek van de predikant, Leendert Teunisse voor de kerkeraad. Deze erkent *'zijn misslag met het herhuwelijken voor de Paap, bekennde door zijn vrouw daertoe gebracht te zijn.'*

Zo blijkt ook dat de gewezen dienstmaagd van

De Koningin Emmaschool bestaat dit jaar 100 jaar.

juffrouw Proppe getrouwd of ondertrouwd is met 'een paeps man', terwijl ze lidmaat is van de Gereformeerde Gemeente. Er wordt besloten dat de predikant en een ouderling haar bestrafend zullen toespreken, maar oock ernstlijk en christelijck te vermanen dat sij doch niet met haer man moste gaen maer neerstelijck en getrouwelijck blijven bij haer voorgaende belijdenis van onse gereformeerde Religie.' Het zal wel zo zijn, dat Pastoors op dezelfde gronden parochianen op deze manier hebben

toegesproken. Het blijft moeilijk om met behulp van archivalia, zoals met dit Resolutieboek, een juiste voorstelling te krijgen van de beide grote geloofsgemeenschappen in het zeventiende eeuwse Maarssen.

Erkentelijk zijn we de Kerkvoogdij van de Maarssense Hervormde Gemeente voor de toestemming het 'Resolutie Boeck voor de Kercken-raedt tot Maarssen' te raadplegen.

Dick Dekker

PARTIEEL LEREN OOK AL IN 1709

Reeds in de griekse oudheid bestond er in de geschiedschrijving het idee dat er een systeem in de geschiedenis moest zitten. Vanuit het dagelijks leven en de gang der seizoenen was het logisch dat men kwam tot een cyclische geschiedschrijving. Gebeurtenissen komen na verloop van tijd weer terug en herhalen zich, echter niet precies hetzelfde, maar anders.

De vroeg-christelijke geschiedschrijving wijkt daar duidelijk van af; hier hoeft geen cyclus te zijn want alle gebeurtenissen gaan in één richting . . . de jongste dag.

Pas in de 18e eeuw komt er onder invloed van de Verlichting en de neiging de gebeurtenissen verstandelijk te benaderen een andere levens- en toekomstbeschouwing, die men progressief noemt. Dit houdt in, dat men er van uit gaat dat naarmate de tijd voortschrijdt, het met de mensheid steeds beter zal gaan.

Bij het lezen van een leerovereenkomst uit het begin van de achttiende eeuw is men geneigd om de eerste visie te gaan aanhangen. In het huidige onderwijs geldt een leerplicht van tien jaar, die overigens met het invoeren van de basisschool verlengd is. Na die tien jaar is men niet meer geheel leerplichtig, maar gedeeltelijk (partieel): Het elfde jaar gedurende twee dagen in de week en het twaalfde jaar nog maar één dag in de week. Voor 1900 was van leerplicht geen sprake. Als er geleerd werd, was dat de verantwoording van de ouders, die vaak ook de kosten daarvan moesten dragen.

CONTRACT

Zo zien we 12 juni 1709 Booth van der Heijden, vader van Roeland, verschijnen bij notaris Cornelis Swildens te Maarssen om een overeenkomst te sluiten met de Maarssense chirurgijn Gerrit van de Water, om te bewerkstelligen dat zijn zoon een gedegen vakopleiding zou krijgen. Roeland werd voor twee jaar in de leer gedaan bij de chirurgijn, die op zijn beurt moest beloven hem te onderwijzen in het chirurgijnsvak en daarvoor een beloning zou krijgen van f 15,- per jaar, maar voor die prijs moest de vader op zijn beurt weer garanderen dat Roeland 'ten huijse van de aanbesteder sal slaepen, spijsen, gekleed, benaaijt en bewassen' worden.

Druk zal het zeker niet geweest zijn bij deze chirurgijn, zodat de heer Van de Water er geen bezwaar tegen gehad heeft, dat Roeland, zoals de overeenkomst vermeldt, drie dagen in de week naar school ging.

Bron: Notarieel Archief M001a002.

W. Smits

VRAGEN VAN LEZERS BEANTWOORD

Was er een plateelbakkerij op de Langebracht?

Inderdaad, in het huis links van voorheen bakkerij C. van Hof woonde van 5 mei 1913 tot 19 april 1918 de kunstschilder Cornelis de Bruin, die met zijn compagnon Heystee op 5 juni 1913 vergunning kreeg een werkplaats te laten bouwen voor het vervaardigen van kunstaardewerk met een moffeloven. De werkplaats lag achter het huis met de ingang aan de Achterstraat (Nassaustraat). De naam van de inrichting werd Terra-Cottafabriek.

De Bruin, geboren 7 april in Utrecht, was gehuwd met Naatje de Haas. Na de opheffing van de plateelbakkerij verhuisde het gezin naar Baarn. In het midden van de vorige eeuw stond op deze plaats (Kad. 908) de azijnmakerij van Aart de Geer.

Cornelis de Bruin was bevriend met de kunstschilder-etser Willem van Leusden. In 1918 was er een expositie van hun werk, waarvan de catalogus terug te vinden moet zijn in het Rijksprentenkabinet.

Beschikte de S.D.A.P.-afdeling Maarssen omstreeks 1920 over een eigen Verenigingsgebouw? Zo ja was dit gevestigd in het voormalige Herenlogement (nu Prins te Paard)?

De afdeling Maarssen van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij, bij de heropricting in 1946 P.v.d.A genaamd, beschikte inderdaad over een eigen verenigingsgebouw, maar dit was niet gevestigd in het Herenlogement. De eigenaar van dit gebouw, de heer Heinsius, die de verkoop van zijn pand wilde bespoedigen, verspreidde het gerucht dat de S.D.A.P. het plan had het Herenlogement te kopen. Volgens zijn zoon bereikte hij hiermee dat het R.K. kerkbestuur een gretige koper werd. Op instigatie van de sociaal bewogen pastoor Ariëns, bekend als bestrijder van drankmisbruik, werd het Herenlogement een Volkskoffiehuis, dat 31 januari 1913 onder de naam Concordia werd geopend. Heinsius ging pension houden in Geesbergen.

Het partijgebouw van de S.D.A.P was gevestigd op de Emmaweg 16 (Kad. sectie A 2498). Het was gekocht in 1920 en daarna geschonken aan de nog kleine afdeling van de S.D.A.P door ingenieur O.N. Cohen. Reeds eerder kwamen leden en adspirant-leden bijeen in zijn huis in de Breedstraat, gelegen naast Vechtevoort, waar later de melkhandel was van A. v.d. Hoven. Cohen, geboren 27 juli 1864 in Amsterdam, vestigde zich komende van Batavia in 1902 in Maarssen. Na een afwezigheid van enige jaren door zijn verblijf in Duitsland, kwam hij in 1915 opnieuw naar Maarssen en betrok een kamer in Hotel Café Restaurant de Harmonie. Hij was ongehuwd. Hij inspireerde o.a. de leden van de afdeling Maarssen van de Nederlandse sigarenmakers en Tabaksbewerders Bond, die werkzaam waren in de sigarenfabriek op de Schippersgracht. Het bestuur van die bond werd gevormd door J. de Jager, H. Zwanink en L. IJzerman. Met G. de Vries, het eerste Sociaal Democratische gemeenteraadslid van Maarssen, maakte Cohen deel uit van de gemeentelijke Huurcommissie die op 1 september 1917 werd samengesteld. Van deze huurcommissie was wethouder J. Plomp de voorzitter en J.P. van Voorst van Beest plaatsvervangend voorzitter. Cohen was secretaris en Th. van Dommelen vertegenwoordiger van de verhuurders. G. de Vries vertegenwoordigde de huurders.

Ingenieur Otto Nathan Cohen overleed 26 mei 1921. Hoewel de partij aanzienlijk versterkt

werd met de Friese socialisten die met Twijnstra's Oliefabrieken in 1922 naar Maarssen kwamen, verkocht het hoofdbestuur van de S.D.A.P. het huis in 1923.

Maarssen en Maarsseveen hadden beide een eigen gemeentehuis: Maarssen in de Breedstraat op de 1ste etage van de openbare Lagere School en Maarsseveen aan het eind van de Kaatsbaan, hoek Diependaalsedijk naast het café en de stalhouderij van M. Boot.

Hadden beide gemeenten ook hun eigen secretariépersoneel?

Neen, wel hun eigen bode.

In het gemeentehuis van Maarsseveen werden slechts de huwelijken voltrokken van Maarsseveense trouwlustigen en konden de inwoners van Maarsseveen aangifte doen van geboorten en overlijden. De burgemeester van beide gemeenten had zijn kamer in het gemeentehuis van Maarssen. Een van de overige drie vertrekken daar deed dienst als trouw- en raadszaal. Het secretariépersoneel had dus twee kamers tot zijn beschikking. In de periode 1903-1922, toen Sebastiaan Ignatius Cambier van Nooten (geb. 1852) burgemeester was, werkten er aanvankelijk naast de burgemeester, de gemeentesecretaris, twee ambtenaren ter secretarie en een klerk ter secretarie. In de jaren 1910-1914 was het aantal inwoners in Maarssen ± 2500 en in Maarsseveen ± 1450 . Na 1914 werd het personeel uitgebreid met een ambtenaar en een volontair.

Cambier van Nooten, gehuwd met Maria H.J. van der Muelen, was voorheen burgemeester van Lopik en Jaarsveld (1878-1903).

Secretaris en gemeenteontvanger van Maarssen was P.A. Rendorp, die gehuwd was met freule E.J. de Ranitz. Voor zijn benoeming in Maarssen (1892) was hij ontvanger der directe belastingen en accijnzen, eerst in Scherpenzeel (1856-1858), daarna in Leusden en Stoutenburg tot 1861. Daarna was hij burgemeester van Beuningen (1861-1871). Na een ambteloze periode werd hij benoemd in Maarssen. Het secretarisschap nam hij waar tot 1911 en het ambt van ontvanger tot 1914.

Zijn opvolger was Marius H. Eggink (geb. in 1883), die zijn loopbaan startte als gemeentesecretaris van Diepenveen. Oud loco-secretaris van Maarssen, J.N. Servaas, schreef in ons orgaan jg. 3 no. 2 met veel lof over Eggink, die Cambier van Nooten in 1922 opvolgde en een echte burgervader was. Helaas, na een langdurige ziekte stierf burgemeester Eggink in 1939 toen hij slechts 56 jaar oud was.

Dorpsherinneringen zijn vaak persoonsgebonden, daarom noemen we voor oudere Maarssenaars de ingezetenen die in 1913 in gemeentedienst waren:

Hendrik Jacob Stevenhagen, ambtenaar ter secretarie en gemeenteontvanger van Maarsseveen. In 1922 volgde hij Eggink als gemeentesecretaris op.

Jan Willem Hageman, klerk die op zeer jeugdige leeftijd stierf.

F. de Graaf, gemeentebode van Maarsseveen.

G. Moesker, gemeentebode en conciërge van de gemeenteschool van Maarssen. Zijn opvolger was H. v.d. Heuvel.

Cornelis de Kloet, gemeenteveldwachter van Maarsseveen.

J.W. van Duinen, gemeenteveldwachter van Maarssen.

J. van de Haar, gemeenteveldwachter van Maarssen.

A. Thie, deurwaarder van Maarssen en Maarsseveen. Parttime: Klaas Broertjes, gemeentepropagandist van beide gemeenten. De opvolgers van de veldwachters waren J. de Wit, A. Degen en R. van Huisstede.

Omstreeks 1900 moet er een weeshuis in Maarssen zijn geweest. Waar stond dat weeshuis?

Het huis staat er nog steeds, maar is in 1919 door de N.V. Plaatwerkerij en Verzinkerij v/h Bammens als kantoorgebouw in gebruik genomen.

Oorspronkelijk was het weeshuis gevestigd op de Langegracht, in het huis rechts van de Nonnerie, van 1886 tot 1888. De directeur Adrianus Hakman, in het dorp weesvader genoemd, betrok met zijn vrouw, Frederika Makker, en een tiental weeskinderen op 27 juli 1888 het nieuwe herenhuis aan de Straatweg. We hebben nog niet kunnen achterhalen of het weeshuis al of niet een particuliere inrichting was. Volgens het bevolkingsregister waren de meeste kinderen Nederlands Hervormd gedoopt, bij sommigen staat achter hun naam Ev. Luthers, Doopsgezind en Remonstrant. Wel weten we dat het weeshuis achtereenvolgens geleid werd door de volgende weesvaders: A. Hakman, 1886-1981; Machiel Heeren, 1891-1895; Abraham Smit, 1895-1900; Gerardus Sakkers, 1900-1905; en Harmen Riedhorst, 1905-1912, die allen bijgestaan werden door hun echtgenoten.

Van 1912 tot 1919 is het huis slechts zo nu en dan bewoond geweest.

Als kantoorgebouw van Bammens heeft het in neoclassicistische stijl gebouwde huis moeten gedogen, dat er aanbouw kwam zowel in de zij- als de achtergevel. Oorspronkelijk bevond de ingang zich in het midden van het risaliserende gedeelte van de voorgevel.

OUD-ZUILEN, een romantische kern in Maarssen sinds 1 januari 1954

Op 1 maart 1933 zou Maarssen vergroot worden met het gedeelte van Zuilen bekend onder de namen: de IJsvogel en Oostwaard. De voorgestelde uitbreiding was een onderdeel van een veelomvattend plan van de gemeente Utrecht met de steun van Gedeputeerde Staten, waarmee Zuilen als zelfstandige gemeente zou verdwijnen en Utrecht uitgebreid zou worden met Zuilen en gedeelten van Maartensdijk, Bunnik en Jutfaas (Hoograven). Zou, zou, zou . . . want toen alles tot in de kleinste details was geregeld, hield de Regering de uitvoering van het plan tegen.

Het gebied gelegen aan de zuidzijde van Vechtenstein, waarop het magazijn Serdang van de Kininefabriek, de Olieraffinaderij met de naam Zuilen (!), de steenoven de IJsvogel en de huizen genummerd Oostwaard 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 19, 22 en 24, was voorheen Zuilen grondgebied. In die huizen waaronder twee boerenhofsteden, woonden 72 Zuilenaren, te weten de gezinnen: Elbertse (4), Homburg (3), V.d. Brink (4), Weda (5), Teunissen (9), Bosman (4), Kamminga (2), Tukker (2), Kelderman (5), Koot (10) en Besamusca (8). Als op 2 juli 1953 de voorgestelde grenswijzigingen voor de zoveelste maal aan het oordeel van de Tweede Kamer worden onderworpen, valt na felle debatten het betreunde vonnis over Zuilen: Nieuw-Zuilen komt bij Utrecht en Oud-Zuilen wordt bij Maarssen gevoegd.

Met ons voornemen in kort bestek over Oud-Zuilen te schrijven, gaan we ervan uit dat veruit het grootste deel van onze lezers òf bekend is met de geschiedenis van het Slot en van zijn befaamdste bewoonster Isabella van Tuyll van Serooskerken òf weet dat de uitgebreide literatuur over Belle van Zuilen en het Kasteel zeer goed bereikbaar is. Bovendien krijgen onze leden de unieke gelegenheid om op 13 maart a.s. te komen luisteren en kijken in de Open Hof, als mevrouw Simone Dubois, de biografe van Belle van Zuylen, aan de hand van dia's over het leven en werk van de beroemde schrijfster komt vertellen.

Voor een bezoek aan de laatste rustplaats van vele Zuilenaren sinds 1782, moet men komend van Maarssen via het Zandpad, bij de volkstuintjes linksaf naar de Groeneweg. Daar ligt aan de linkerzijde, door een lage muur van de weg gescheiden, de begraafplaats die W.R. van Tuyll van Serooskerken, heer van Zuilen en Westbroek, in 1782 liet aanleggen. Afgezien van een enkele privé-begraafplaats is dit de eerste openbare begraafplaats die buiten de kom van een nederlandse gemeente is aangelegd. Boven het toegangshek staat te lezen: *'Wij leven om te sterven.'* De zandlopers en doodskoppen op de hardstenen vazen, die op de hekpalen van baksteen staan, herinneren de bezoekers aan de vergankelijkheid van het aardse bestaan. Recht tegenover de ingang bevindt zich het neo-classicistische grafmonument van de familie Van Tuyll van Serooskerken. Links van de ingang het graf van de vermaarde oogheekundige F.C. Donders (+1888). Op vele grafstenen staan de namen van stenen- en pannenbakkers, die van geslacht op geslacht op de drie steenbakkerijen van Zuilen hebben gewerkt.

In de gemeenteverslagen van 1815, 1858 en 1863 worden die bakkerijen met name genoemd:

Twee steenbakkerijen lagen ver buiten de kom, één op de grens met Maarssen: de IJsvogel, één bij het latere gemeentehuis Daalwijk (1929-1954) met de naam Daalwijk en de derde vlak bij de kom van de gemeente aan de Straatwegzijde van de Vecht tegenover de

Alle foto's bij dit artikel zijn van Jan J. van Dijk, fotograaf/journalist, Zandweg 306, 3601 AE Maarssen, telefoon: 03465-61791.

De zandlopers en doodskoppen op de hardstenen vazen, die op de hekpalen van baksteen staan, herinneren de bezoekers aan de vergankelijkheid van het aardse bestaan.

begraafplaats met de naam: **Duinkerken**.

De oudste Zuilense oven, een steenbakkerij gelegen tussen het Slot en Fort de Klop, was volgens het verslag van 1858 toen niet meer in productie. Volgens hetzelfde verslag waren er toen vijf pan- en tegelfabrieken:

1. **Vijfhuizen**, gelegen bij Geitenstein, halverwege tussen Daalwijk en Groenhoven (van de familie Plomp).
2. **Voorzorg**, in de naaste omgeving van de huidige A.C.F. (van de familie Voorsteegh).
3. **Zonlust**, in de kom van de gemeente, in het verlengde van de Dorpsstraat (later van de familie Weener).
4. **Vecht en Dijk**, waarschijnlijk in de kom, gezien de overeenkomst met de naam van het huis Dorpsstraat 19.
5. **De Toekomst**.

Op de steenbakkerijen werkten 47 mannen, 18 vrouwen en 18 kinderen; op de pan- en tegelbakkerijen 50 mannen en 4 vrouwen, aldus het verslag van 1858. In 1863 was het weekloon voor de mannen f 3,60 (70 ct daags; doch het meeste werk werd bij het stuk betaald).

In 1960 waren er nog slechts 2 dakpannenfa-

abrieken in bedrijf: Zonlust en Voorzorg. Nadat eerst Voorzorg werd stilgelegd, volgde in 1966 de laatste van de acht genoemde bedrijven: Zonlust. Ongeveer tien jaar later werden op het terrein van de voormalige pannenfabriek Zonlust woningen gebouwd.

Op gevaar af van onvolledig te zijn, noemen we enige namen van Zuilenaren, die in deze eeuw op Zonlust hebben gewerkt: Lit, Bloemendaal, Delfgou, Van Bart, Schieveen, De Koning, De Graaf, Sodaar, Budding en Slinkers.

Als we het dorp van de pannenbakkers van voorheen bekijken vanaf de ijzeren Vechtbrug van 1934, de D.M. Plompbrug met het negentiende eeuwse brugwachtershuisje, dan zien we gericht met de voorgevel naar de Vecht de Zuilense Openbare School die in 1887 in neorenaissance stijl werd gebouwd met een fraaie schildering in de middelste ontlastingsboog en natuurstenen banden, ornamenten en smeedijzeren sierankers over de gehele gevel.

De vorige school stond in de Dorpsstraat, waar het hoofd A. Geluk en juffrouw G. Bakker les

Enige tientallen meters voorbij Het Regthuys verrast ons het schilderachtige meer dan drie eeuwen oude dorpskerkje van Zuilen.

Links van de ingang ligt het graf van de vermaarde oogheekkundige F.C. Donders.

gaven aan 64 jongens en 40 meisjes geassisteerd door kwekeling Hensbergen. Van deze 104 leerlingen kregen 93 kinderen kosteloos onderwijs, hetgeen een aanwijzing is dat de steenbakkers een karig loon ontvingen.

Op de plaats van de oude school werd enige jaren later het gemeentehuis gebouwd door dezelfde architect (Nijland) die de nieuwe school in 1887 ontwierp.

In 1910 telde de school 136 leerlingen en de gemeente 1157 inwoners. Hoofden van school uit deze eeuw waren o.a. K. Bouman, J. v.d. Wilt, G. Sterringa, J.C. Kreugel en J. Dijk.

Het genoemde nieuwe gemeentehuis (Dorpsstraat 3) biedt een fraai voorbeeld van neo-rennaissance stijl. De dubbele paneeldeur is te bereiken via een drietal stoeptreden met aan weerszijden een smeedijzeren hekje. Boven in de tuitgevel is een houten afdakje waaronder de dorpsbel. Het gemeentehuis heeft in zijn functie tot 1929 volledig dienst gedaan. Toen werd in verband met de grote bevolkingsaanwas in Nieuw-Zuilen, de secretarie verplaatst naar Daalwijk.

Voorheen kwamen schout en schepenen

bijeen in het Regthuis - van de brug af gezien rechts aan de Vecht - dat oorspronkelijk bij het Slot behoorde en in de zeventiende eeuw is gebouwd.

Als dwars-huisboerderij gebouwd onderging het Rechthuis in de loop der eeuwen vele veranderingen, o.a. door een negentiende eeuwse aanbouw. Thans doet 'Het Regthuys' dienst als restaurant.

Burgemeesters uit de 19de en 20ste eeuw waren o.a. vanaf ±1825 G.H. Stevens, daarna A.C. Hartjens, J.C. Plomp, Jhr. Eekhout, S.L.F. en F.C.C. Baron van Tuyll van Serooskerken. De laatste burgemeester van 1933-1954 was O. Norbruis.

Enige tientallen meters voorbij Het Regthuys verrast ons het schilderachtige, meer dan drie eeuwen oude dorpskerkje van Zuilen. Hierbij moet aangetekend dat slechts een gedeelte van de muren op die ouderdom kan bogen, want de grote brand op Oudejaarsavond 1847 maakte van de kerk van 1654 een ruïne. In de voorgevel ziet men duidelijk het verschil tussen het metselwerk van de 17de en de 19de eeuw. De wapens in de voorgevel zijn van de

Zuylenburg: een 18de eeuws herenhuis, in de voortuin een eik en twee grote beuken.

Boven in de tuitgevel is een houten afdakje waaronder de dorpsbel.

Slotbewoners (Zie ook het artikel van C.W.P. Bloemendaal in jaargang 6, no. 3).

De Kerkbrug, gelegen in 't Zandpad tussen Het Regthuys en de kerk, is in 1652 aangelegd.

Door afbraak, restauratie en nieuwbouw is de tegenstelling tussen arm en rijk, tussen arbeiderswoningen en herenhuizen minder schril dan enige tientallen jaren geleden. Op het plein recht tegenover de D.M. Plompbrug staan enige grote herenhuizen: Swaenenvlecht, gebouwd in de 17de eeuw met trapgevel waarop natuurstenen ornamenten, wordt belend door een 19de eeuws huis met lijstgevel, dat gepleisterd is. Het linker, oudste, deel was oorspronkelijk pastorie.

Zuylenburg: een 18de eeuws herenhuis, in de voortuin een eik en twee grote beuken. Het huis met een risaliserend middengedeelte is beeldbepalend voor de kom van de gemeente evenals:

Klein-Zuylenburg, het witgepleisterde buitenhuis, links van de brug, Dorpsstraat 1. Het huis is ouder dan het voormalige gemeentehuis, ±1860. Opvallend is de

fraaie veranda met houten dak dat op palen staat.

Zuylenveld, gelegen aan de Straatwegzijde van de Vecht in een klein bos met oprijlaan. Deed sinds 1940 lange tijd dienst als herstellingsoord voor oorlogsgewonden, Vermoedelijk eind vorige eeuw gebouwd.

Iedereen kende natuurlijk iedereen in zo'n kleine gemeenschap die 600 inwoners telde in 1815, in 1910 ongeveer 1150 en pas daarna door de vestiging van Werkspoor en Demka snel uitgroeide tot een gemeente van 22.000 zielen.

In de oude kom, Oud-Zuilen, is het aantal inwoners in de loop der eeuwen nagenoeg gelijk gebleven tot 1950. Het hoofd der school, die in de Dorpsstraat woonde recht tegenover de oude school, waar later het voormalige gemeentehuis kwam, was volledig op de hoogte van de noden en zorgen van de steenovengezellen. Hij moest lijdelijk toezien als in de periode april-november sommige leerlingen op de steenovens moesten werken zoals ook elders in den lande. In 1863 waren er 22 kleinen die kinderarbeid verrichtten, waarvan twaalf jonger dan twaalf jaar. Ook na de invoering van de leerplichtwet in 1901, kwam het, zij het in mindere mate voor, dat hij met bezwaard gemoed onwettig schoolverzuim moest tolereren.

Onze inventarisatie van Oud-Zuilen is hiermede zeker niet volledig. We hopen in de naaste toekomst bronnen aan te boren waarmee we de geschiedenis van Oud-Zuilen diepgaander kunnen beschrijven.

Geïnteresseerden onder onze leden zullen ingenomen zijn met de bijeenkomst van de Historische Kring op 10 april a.s. in de Open Hof, waar de heer C.W.P. Bloemendaal aan de hand van vele dia's over Oud-Zuilen zal vertellen.

Dick Dekker

Het hoofd der school woonde in de Dorpsstraat recht tegenover de oude school.

Op de plaats van de oude school werd enige jaren later het gemeentehuis gebouwd door dezelfde architect (Nijland) die de nieuwe school ontwierp.

Alle foto's bij dit artikel zijn van Jan. J. van Dijk, fotograaf/journalist, Zandweg 306, 3601 AE Maarssen, telefoon: 03465-61791.

BRINKHOF

AANNEMINGSBEDRIJF

MACHINEKADE 6, MAARSSSEN

TELEFOON

61456

VOOR:
HUIZEN, FLATS, BUNGALOWS
en BOERDERIJEN

**de
vecht
streek**

VOOR:
TAXATIES, HYPOTHEKEN
en FINANCIERINGEN

VOOR:
ALLE SOORTEN VERZEKERINGEN

UW MAKELAAR ★

UW ASSURANTIE ADVISEUR ★

Sinds 1935 in Maarssen, Raadhuisstraat 21-a, tel.: 03465-64644
Sinds 1976 in Maarssenbroek, Duivenkamp 739, tel.: 03465-67791

In het pand waar nu Café Ome Klaas zijn klanten een gastvrij onthaal bezorgt is al sinds 1780 een horecabedrijf gevestigd. In die tijd nog een herberg. Maar steeds stond en staat nog een goede dienstverlening aan de klant voorop.

Wij verzorgen uw koud buffet, fondue en barbecue op uw personeelsavonden, verjaardagspartij of huwelijksfeest wilt u liever de gewone Hollandse pot, ook dat kan. Er is accommodatie voor circa 60 personen. Een partijtje biljart? Kom rustig eens binnen en misschien wordt u wel lid van de bij ons spelende biljartvereniging.

U kunt altijd reserveren! in

CAFÉ OME KLAAS

**Op de Lange Gracht 43 in Maarssen
of telefonisch 03465-61409 of 62019**